

Sociale vaardigheidstraining geen panacee voor moeilijk gedrag

Ons onderwijs vraagt steeds meer samenwerking van de leerlingen. Voor sommige leerlingen is dit een moeilijke of zelfs onmogelijke opgave. Een sociale vaardigheidstraining kan leerlingen helpen. Maar niet voor alle leerlingen is deze training geschikt.

Charlotte is een rustige, gevoelige leerling. Op de basisschool ging het wel aardig, ze haalde goede cijfers en de meester was tevreden over haar. Ze hoorde niet bij de populaire leerlingen, maar had een tweetal vriendinnen waar ze zich fijn bij voelde. Haar twee vriendinnen van de basisschool gaan naar de kaderklas en Charlotte naar een havo/vwo klas. De eerste maanden gaan redelijk. Ze heeft niet veel aansluiting in de groep, maar haar cijfers zijn prima. Wel zit ze de laatste weken steeds vaker alleen. Een aantal leerlingen uit haar klas maakt steeds vervelende opmerkingen over haar kleding, met gymnastiek wordt ze vaak als laatste gekozen en wanneer ze een opdracht met iemand samen moet doen, verloopt dit moeizaam. Het leren gaat haar niet zo goed meer af en ze heeft steeds vaker last van hoofdpijn.

Oefenen

Ons huidige onderwijs is steeds meer gericht op een goede samenwerking tussen leerlingen. Daar horen sociale vaardigheden bij. Maar wat als een leerling buiten de groep wordt geplaatst, zich eenzaam voelt, moeilijk met kritiek kan omgaan en hierdoor steeds meer problemen krijgt? Ook onze samenleving vraagt steeds meer om samenwerking en andere vormen van sociale omgang met elkaar. Zelfvertrouwen, weerbaarheid en communicatieve vaardigheden zijn van groot belang. Het ontwikkelen van dat soort vaardigheden valt 'ongelukkigerwijze' voor sommige jongeren dan ook nog eens samen met hun puberteit. Een periode waarin juist een flink beroep wordt gedaan op de sociale kwaliteit zoals vriendschappen maken en onderhouden. Dat vraagt nogal wat van je sociale vaardigheden. Een training sociale vaardigheid kan dan uitkomst bieden.

In de training gebeurt dit door met gelijkgestemden te spiegelen en inzicht te krijgen in eigen kwaliteiten. Samen oefenen van herkenbare situaties uit de dagelijkse praktijk vergroot het zelfvertrouwen, waardoor de leerling meer in zijn eigen kracht komt te staan.

Ouders

Een kind kan zijn gedrag vaak pas daadwerkelijk veranderen, wanneer het vertrouwen van zijn ouders krijgt om het anders te doen. Vaak blijkt dat ouders vrezen dat ze tekort zijn geschoten. Dat hoeft helemaal niet terecht te zijn. Wel zijn ze verantwoordelijk voor hun kind. Zij hebben dan ook, samen met school, een belangrijke taak zich te buigen over het gedrag van hun kind en samen met hem hiermee aan de slag te gaan. Bijvoorbeeld doordat het kind gaat deelnemen aan een sociale vaardigheidstraining. Voordat zo'n training van start gaat, zal de school vaak voorafgaand een informatieve ouderavond geven.

Belangrijke thema's

Bij het aanleren van sociale vaardigheden spelen de onderstaande thema's een belangrijke rol

- Hoe maak en onderhoud ik contacten?
- Hoe kom ik het beste op voor mezelf?
- Hoe geef ik feedback? Wat zeg ik tegen de ander?
- Hoe ontvang ik feedback en hoe ga ik daarmee om, zonder in de stress te gaan?

Wim Bos

Eerste training

Er hangt enige spanning in de ruimte. Acht leerlingen van verschillende klassen zitten in de kring, in afwachting van wat er gaat gebeuren. De één doet wat lacherig; de ander zit voorover gebogen, verstopt achter het haar. De eerste van acht bijeenkomsten van de sociale vaardigheidstraining.

De trainers stellen zich voor en maken een rondje met de vraag: 'Wat hoop je dat de training jou zal opleveren?' Antwoorden zijn 'Dat ik mag zijn wie ik ben, zonder die vervelende opmerkingen', 'Vrienden krijgen', 'Een gesprek gaande houden', 'Dat jullie me leren hoe ik contact moet maken met anderen', 'Zelfvertrouwen krijgen'. Dan beginnen de oefeningen.

Andere stappen

Docenten moeten wel extra alert zijn om niet alle moeilijk te handhaven leerlingen naar een training te sturen. De training is er niet om de leerling in het gareel te krijgen, maar om hem sociaal sterker te maken. Een training is voor leerlingen bij wie het gereedschap ontbreekt; leerlingen die het moeilijk vinden, niet durven of niet kunnen. De training heeft geen effect voor leerlingen die het wel kunnen maar niet laten zien. Daarom is het van groot belang dat voorafgaand aan een training elke deelnemer een diagnostisch gesprek met de sociale vaardigheidstrainer heeft. In dit gesprek probeert de trainer te achterhalen of een sociale vaardigheidstraining passend is of dat er andere stappen gezet moeten worden.

Thitia Kremer-Kollen is docent, leerlingbegeleidster en sociaal vaardigheidstrainer op het Vechtdalcollege in Dedemsvaart en seniortrainer bij HPC (www.hpc.nu).

Zeg me hoe het anders kan

We kijken naar een filmfragment van Kees, één van de leerkrachten uit een kleine video-interviewgroep. Kees heeft gefilmd hoe hij omgaat met Tijmen, een leerling die eigenlijk nooit meedoet. We zien hoe Kees hem een vraag stelt. De toon in Kees' stem verradt dat hij maar weinig vertrouwen heeft in een goede afloop. Hij krijgt gelijk. Tijmen weet het goede antwoord niet en Kees laat merken dat hij daarover nauwelijks verrast is. Tijmen zakt weer onderuit op zijn plek, apart, vooraan. Daar is hij neergezet omdat hij teveel kletste met zijn buurman.

"Hoe kan ik anders op Tijmen reageren zodat hij betrokken is bij mijn les?" Dat is de vraag van Kees, ingegeven door zelfreflectie. "Ik heb dit videofragment teruggekeken en het werd me direct duidelijk ...", vertelt hij, "Zoals ik mij nu opstel, gaat deze situatie niet veranderen. Maar ik weet niet hoe ik het anders moet doen. Ik vraag me af of ik het anders kán. Ik vind Tijmen eerlijk gezegd een vervelende leerling, net als veel van mijn collega's."

Ik heb respect voor die leerkracht die zichzelf deze vraag durft te stellen: wat kan ik doen om dit te verbeteren? Ik stel Kees de vraag. "Stel, je bent Tijmen. Wat zou je in z'n algemeenheid graag willen van de leerkrachten?"

Kees denkt even na. "Ik zou willen dat ze mij leuk vinden, dat ze mij zien en dat ze gewoon doen, dat ik erbij hoor." Kees heeft genoeg aan zijn eigen antwoord om in te zien dat zijn reactie, zoals hij die zag op de video, teweegbrengt wat Tijmen juist niet wil. Zijn interactie met Tijmen heeft altijd een negatieve aanleiding en een negatieve insteek. Hij heeft hem apart gezet, deels buiten zijn gezichtsveld, letterlijk geïsoleerd. Kees beseft ook dat Tijmen waarschijnlijk maar zelden positief aangesproken wordt op school en dat negatief gedrag blijkbaar de enige manier voor hem is om nog een beetje aandacht te krijgen.

"Maar ja, ik zie ook niets leuks aan hem, hij laat niets leuks zien!" verzucht Kees. Maar daar laat hij onmiddellijk op volgen "... maar dat is nu precies waarom ik het hier aan jullie laat zien. Het is de aanleiding voor mijn vraag; ik heb hier iets in te doen. Natuurlijk zijn er leuke kanten aan Tijmen, als ik ze maar wil zien."

Kijk, dat raakt mij nou. Niemand is volmaakt, Kees niet, Tijmen niet en ik ook niet. Maar het is al geweldig als mensen bij zichzelf te rade gaan en proberen nieuwe ingangen te vinden, op zoek naar een beter contact met de leerlingen. Wat kan ik doen om ..... ? Ze zijn het waard!

wimbos@linqueconsult.nl